

Археологија

Куќите на Вардарски Рид биле претежно двоспратни, со темел граден од кршен камен врзан со кал. Во однос на внатрешната организација и намената на просториите, се чини дека сопствениците ги адаптирале во зависност од различните потреби и желби.

Пишува:
Милева ЛАЗОВА

Трудот под наслов "Домувањето од IV до I век пр.н.е. во античкиот град на Вардарски Рид", чиј автор е Силвана Блажевска од Музеј на Македонија, бил презентираан на научниот колоквиум "Урбаното живеење во Источен Медитеран - од IV век пр.н.е. до I век од н.е.", кој се одржал во Виена минатата година, во организација на Институтот за проучување на античките култури при Австриската академија на науки. Коавтор на трудот е Емил Салмов од Музејот во Гевгелија.

Истиот беше адаптиран и презентираан на годинашниот XX Симпозиум на Македонското археолошко научно друштво.

"Трудот - вели Блажевска - претставува обид да се дефинира внатрешната организација на просториите во досега откриените куќи на Вардарски Рид и определувањето на нивната намена, се разбира, таму каде за тоа постојат елементи. Во таа смисла, изведена е компаративна анализа со познатите типови куќи и нивната внатрешна организација во големите урбани центри на Медитеранот, со цел да се покажат сличностите и разликите меѓу нив. Прегледот се однесува на последната населба на Вардарски Рид, поточно на градежната фаза датирана во текот на II век пр. н.е.

Градот на Вардарски Рид е планиран во зависност од терасестиот терен, кој го диктира неговиот помалку неправилен распоред. Куќите се организирани во неправилни блокови одвоени со улици широки до 2 метра, главно, ориентирани во правец север-југ или исток-запад, со делумни отстапувања во зависност од терасите, а во рамки на блокови се одвоени со тесни сокачиња со дренажни канали за одвод на дождовницата, насочени во зависност од падот на теренот".

Според досегашните сознанија урбанистичкиот план на Вардарски Рид не наоѓа сличност со големите градови со ортогонален систем на планирање,

ВНАТРЕШНА ОРГАНИЗАЦИЈА НА КУ



ТРАДИЦИОНАЛНАТА СЕ "ЧИТА" И НА В



како што се, Олинт, Милет, Пеал и др., туку со помалите гратчиња, главно, во Горна Македонија, како што се, Петрес, Аминтаијон (античкиот Келис) и градот на Св. Пантелејмон близу Флорина, Ајани близу Козани, Полимилис (античкиот Еија) во областа на Козани и др.

"Во класичниот грчки свет се познати три основни типа на куќи: простас, перистил тип и најчестиот и најшироко распространетиот тип, пастас. Меѓу проучувачите на оваа проблематика, за најдобар пример на пастас тип куќа важат оние во Олинт, кој подразбира строги принципи на распоред на просториите. Главна одлика на овој тип куќа е дол-



ЌИТЕ НА ГЕВГЕЛИСКИОТ АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ



гиот коридор-пастас, кој ја дели куќата на северен и на јужен дел и најчесто е поврзан со отворениот двор, кој вообичаено е во јужната половина. Во јужната половина на куќата свртена кон улицата, организирани околу отворениот внатрешен двор, сместени се машката просторија - андрон и продавниците, а северната половина, скриена од погледите на јавноста, резервирана е за женскиот дел од семејството, а во тој контекст во оваа половина е сместена кујната, најчесто поврзана со бањата.

Куќите на Вардарски Рид биле претежно двоспратни, со темел граден од кршен камен врзан со кал. Горните партии на ѕидовите биле градени од плитар, а биле покриени со двосливен кров. Во однос на основата, ни една од откриените куќи на Вардарски Рид не им припаѓа на наведените типови куќи. За разлика од пастас типот, во куќите на Вардарски Рид нема правила за распоредот на собите. Во однос на внатрешната организација и намената на просториите, се чини дека сопствениците ги адаптирале во зависност од различните потреби и желби. Сепак, за повеќето од куќите постојат заеднички генерални карактеристики, во однос на намената на просториите, кои можат да се идентификуваат врз основа на наодите или, пак, некои специфични архитектонски карактеристики. Засега со сигурност може да се зборува за внатрешните дворови, тремовите, кујните, работилниците, продавниците, складишните простории, кои се сместени на долниот кат.

Горниот кат бил наменет за дневен престој на сопствениците, каде што не се среќава строга поделба на машки и на женски одаи, како што тоа е случај во грчките куќи. На горниот кат се наоѓале и местата или просториите наменети за култни активности. Со оглед на тоа што не е откриена градба која би можела да се идентификува со храм или со светилиште, се чини дека жителите ги почитувале своите божества во домашни олтари. Големиот број теракоти и неколкуте мермерни скулптури укажуваат дека жителите на Вардарски Рид ги почитувале, главно, женските божества, особено Афродита, Артемида, Деметра и најмногу Големата мајка - Кибела, идентификувани во повеќе куќи. Како што дознаваме од литературните извори, ткаењето било исклучително женска активност во куќата, која бара добро осветлен простор, па разбојот веројатно стоел на горниот спрат", објаснува Блажевска.

Генерално може да се заклучи дека куќите на Вардарски Рид, во однос на архитектурата и внатрешниот распоред, покажуваат сличност со оние во малите градови во Горна Македонија и повеќе потсетуваат на традиционалната македонска куќа. Има уште многу отворени прашања кои би требало да се решат со нови истражувања на локалитетот.

МАКЕДОНСКА КУЌА АРДАРСКИ РИД

